

Iłowa i Jänschwalde

Dziedzictwo, które łączy
Ein Erbe, das verbindet

Spis treści

Rozmowa z Pawłem Lichtańskim, burmistrzem Iłowej	
Gespräch mit Paweł Lichtański, Bürgermeister von Iłowa	4
Rozmowa z Helmutem Badtke, burmistrzem Jänschwalde	
Gespräch mit Helmutem Badtke, Bürgermeister von Jänschwalde	6

Dziedzictwo kulturowe Iłowej | Kulturelles Erbe von Iłowa

Iłowa

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa Die Kirche zum Heiligsten Herzen Jesu	10
Budynek Biblioteki Kultury Das Gebäude der Kulturbibliothek	14
Kamienice na pl. Wolności Die Bürgerhäuser am Plac Wolności	18
Rezydencja Janków – Willa Paula Winklera Residenz Janków – Villa Paul Winkler	20
Pałac Der Palast	24
Ogrodzenie z bramą przy pałacu Das Tor mit Verbindungsgang am Palast	28
Bramy księżycowe w Parku Dworskim Die Mondtore im Schlosspark	30
Brama w ogrodzie japońskim Das Tor im Japanischen Garten	32
Mostek Miłości w Parku Dworskim Der Liebessteg im Schlosspark	34
Ul. Ogrodowa Die Ogrodowa-Straße	38
Zakłady Tkanin Technicznych „Eskord” Eskord Technische Textilien	40

Jankowa Żagańska

Wieża ciśnień Der Wasserturm	42
--------------------------------	----

Konin Żagański

Kościół pw. św. Bartłomieja Die Kirche des hl. Bartholomäus	44
---	----

Inhaltsverzeichnis

Kulturelles Erbe von Jänschwalde | Dziedzictwo kulturowe Jänschwalde

Jänschwalde

Dorfkirche | Kościół_____ 50

Wasserkraftwerk | Elektrownia wodna_____ 52

Drewitz

Dorfkirche | Kościół_____ 56

Griessen

Dorfkirche | Kościół_____ 58

Kriegerdenkmal | Pomnik poległych_____ 60

Bahnhof | Dworzec kolejowy_____ 62

Burmistrz Hłowej, Paweł Lichtański, opowiada o zabytkach swojej miejscowości, japońskim ogrodzie i współpracy ponad granicami. W rozmowie odkrywa zarówno historyczne miejsca, jak i emocje, które kształtują tożsamość mieszkańców gminy.

Czy pamięta Pan swoje pierwsze osobiste spotkanie z któryś z zabytków Hłowej – moment, kiedy poczuł Pan, że to coś więcej niż tylko budynek czy miejsce?

Doskonale pamiętam wiele takich momentów. Większość z nich wiąże się z naszym parkiem. Przez park prowadziła moja droga do szkoły. Wtedy poczułem, że to miejsce ma duszę, a ścieżki i drzewa pamiętają więcej niż niejeden człowiek. To była chwila, w której zrozumiałem, że Hłowa to nie tylko punkt na mapie – to opowieść, która trwa od wieków.

Który z zabytków gminy Hłowa jest najbliższy Pana sercu – i dlaczego?

Bez wahania wskazałbym na pałac w Hłowej wraz z otaczającym go parkiem. Nie tylko ze względu na jego historyczną wartość i unikatową architekturę z elementami japońskimi, ale dlatego, że przez lata był świadkiem codziennego życia mieszkańców – od wielkich wydarzeń po drobne, osobiste chwile.

Jak postrzega Pan rolę dziedzictwa kulturowego, w tym przemysłowego, w budowaniu tożsamości lokalnej społeczności – szczególnie młodego pokolenia?

Dziedzictwo kulturowe to korzenie – bez nich trudno mówić o tożsamości. Młode pokolenie potrzebuje opowieści, które pokażą mu, skąd pochodzi, kim są ich przodkowie i co kształtowało tę ziemię. Przemysłowe dziedzictwo, choć często mniej romantyczne niż pałace czy kościoły, jest równie ważne – opowiada o pracy, codziennym trudzie i rozwoju lokalnej społeczności. Odpowiednio opowiedziane historie mogą obudzić dumę i ciekawość – a to pierwszy krok do zaangażowania.

W jakim kierunku chciałby Pan rozwijać turystykę kulturową w Hłowej? Czy są tu historie lub miejsca, które wciąż czekają na odkrycie i opowiedzenie?

Hłowa ma ogromny potencjał, który nie zawsze był w pełni wykorzystany. Poza znanymi atrakcjami, takimi jak pałac, warto odkrywać mniej znane zakątki – dawne budynki kolejowe, pozostałości po działalności przemysłowej, cmentarze ewangelickie, historie rodzin, które współtworzyły tę gminę przez wieki. Marzy mi się stworzenie szlaku „nieoczywistych historii”, który prowadziłby turystów nie tylko przez zabytki, ale i przez opowieści. Współczesna turystyka szuka autentyczności – a Hłowa ją ma. Mnie najbardziej fascynuje historia zaangażowania japońskich mistrzów ogrodnictwa i rzemiosła. Oni pozostawili ślady swoje pracy twórczej, budując najstarszy ogród japoński w Europie. Kunszt japońskich mistrzów odnajdujemy również we wnętrzach pałacu – w malowidłach i zdobieniach. Przez ostatni rok w pałacu trwały szczegółowe badania konserwatorskie, które prowadzili naukowcy z toruńskiego uniwersytetu. Wyniki ich badań są ekscytujące! Wskazują na unikatowość naszego zabytku, jego niepowtarzalność i potencjał.

Co jest największą wartością we współpracy z Gminą Jämschwalde w obszarze ochrony i promocji wspólnego dziedzictwa?

Największą wartością jest dialog i wspólna pamięć. Choć nasze społeczności dzieli dziś granica państwowa, to historia bywała wspólna. Dziedzictwo Dolnych Łużyc nie zna granic – wspólne projekty z Jämschwalde pozwalają nie tylko chronić zabytki, ale także budować porozumienie międzykulturowe. Ta współpraca ma wymiar nie tylko historyczny, ale też społeczny i edukacyjny – uczymy się nawzajem, odkrywając, jak wiele nas łączy.

Der Bürgermeister von Iłowa, Paweł Lichtański, spricht über die Denkmäler seiner Stadt, den japanischen Garten und die grenzüberschreitende Zusammenarbeit. Im Gespräch entdeckt er sowohl historische Orte als auch die Emotionen, die die Identität der Einwohner der Gemeinde prägen.

Erinnern Sie sich an Ihre erste persönliche Begegnung mit einem der Denkmäler von Iłowa – an den Moment, in dem Sie gespürt haben, dass es mehr ist als nur ein Gebäude oder ein Ort?

Ich erinnere mich noch sehr gut an viele solcher Momente – die meisten davon sind mit unserem Park verbunden. Mein Schulweg führte damals durch diesen Park. Schon damals spürte ich, dass dieser Ort eine Seele besitzt und dass seine Wege und Bäume mehr bewahren als mancher Mensch. In diesem Moment wurde mir klar, dass Iłowa nicht nur ein Punkt auf der Landkarte ist, sondern eine Geschichte, die seit Jahrhunderten weiterlebt.

Welches der Denkmäler der Gemeinde Iłowa liegt Ihnen am meisten am Herzen – und warum?

Ohne zu zögern würde ich das Schloss in Iłowa samt dem umliegenden Park nennen. Nicht nur wegen seines historischen Wertes und der einzigartigen Architektur mit japanischen Elementen, sondern auch, weil es über viele Jahre hinweg Zeuge des Alltagslebens der Einwohner war – von großen Ereignissen bis hin zu kleinen, persönlichen Momenten.

Wie sehen Sie die Rolle des kulturellen Erbes, einschließlich des industriellen Erbes, beim Aufbau der Identität der lokalen Gemeinschaft – insbesondere der jungen Generation?

Kulturelles Erbe sind unsere Wurzeln – ohne sie fällt es schwer, von Identität zu sprechen. Die junge Generation braucht Geschichten, die ihr zeigen, woher sie stammt, wer ihre Vorfahren waren und was dieses Land geprägt hat. Auch das industrielle Erbe, so wenig romantisch es im Vergleich zu Schlössern oder Kirchen erscheinen mag, ist von großer Bedeutung: Es erzählt von Arbeit, täglicher Mühe und dem Wachstum der lokalen Gemeinschaft. Gut erzählte Geschichten können Stolz und Neugier wecken – und genau das ist der erste Schritt zu echter Verbundenheit und Engagement.

In welche Richtung möchten Sie den Kulturtourismus in Iłowa entwickeln? Gibt es hier Geschichten oder Orte, die noch darauf warten, entdeckt und erzählt zu werden?

Iłowa besitzt ein enormes Potenzial, das bislang nicht immer vollständig ausgeschöpft wurde. Neben den bekannten Attraktionen wie dem Schloss lohnt es sich, auch die weniger bekannten Ecken zu entdecken – ehemalige Bahnhofsgebäude, Spuren industrieller Tätigkeit, evangelische Friedhöfe und Familiengeschichten, die diese Gemeinde über Jahrhunderte mitgestaltet haben. Mein Traum ist es, eine Route der „unerwarteten Geschichten“ zu schaffen, die Touristen nicht nur zu Denkmälern, sondern auch zu Erzählungen führt. Der heutige Tourismus sucht Authentizität – und Iłowa hat sie. Besonders fasziniert mich die Geschichte des Engagements japanischer Meister der Gartenkunst und des Handwerks. Sie hinterließen Spuren ihrer kreativen Arbeit, indem sie den ältesten japanischen Garten Europas anlegten. Ihre Kunstfertigkeit zeigt sich auch in den Innenräumen des Schlosses – in Malereien und kunstvollen Verzierungen. Im vergangenen Jahr fanden im Schloss detaillierte denkmalpflegerische Untersuchungen statt, durchgeführt von Wissenschaftlern der Universität Toruń. Die Ergebnisse ihrer Forschung sind beeindruckend: Sie unterstreichen die Einzigartigkeit unseres Denkmals, seine Unverwechselbarkeit und sein enormes Potenzial.

Was ist der größte Wert in der Zusammenarbeit mit der Gemeinde Jämschwalde im Bereich des Schutzes und der Förderung des gemeinsamen Erbes?

Der größte Wert ist der Dialog und das gemeinsame Gedächtnis. Auch wenn unsere Gemeinschaften heute durch eine Staatsgrenze getrennt sind, war die Geschichte oft eine gemeinsame. Das Erbe der Niederlausitz kennt keine Grenzen – gemeinsame Projekte mit Jämschwalde ermöglichen nicht nur den Schutz von Denkmälern, sondern auch den Aufbau interkulturellen Verständnisses. Diese Zusammenarbeit hat nicht nur eine historische, sondern auch eine soziale und pädagogische Dimension – wir lernen voneinander, indem wir entdecken, wie viel uns verbindet.

Der Bürgermeister der Gemeinde Jänschwalde, Helmut Badtke, reflektiert über das kulturelle und historische Erbe seiner Gemeinde. In seinem Beitrag betont er die Bedeutung von Kriegsdenkmälern, Kirchen und der industriellen Infrastruktur, die maßgeblich zur Identität der lokalen Gemeinschaft beigetragen haben.

Gibt es ein Denkmal in der Gemeinde Jänschwalde, das für Sie besonders wichtig ist – auch persönlich? Welche Emotionen oder Erinnerungen verbinden Sie damit?

Besonders und emotional für mich sind die Kriegsdenkmäler. Sie erinnern insbesondere an die Opfer der sinnlosen Weltkriege. Auch die Kirchen mit ihrer langjährigen Geschichte bieten einen Ort der Besinnung und Ruhe. Auch boten sie Schutz, der auch in der noch nicht zu lange zurückliegenden Zeit hier und da für verfolgte Menschen (z.B. Asylanten) in Anspruch genommen wurde.

Das Kraftwerk und die industrielle Infrastruktur sind fest in das Landschaftsbild der Gemeinde eingebunden. Wie sehen Sie deren Rolle in der lokalen Geschichte und Identität der Einwohner?

Der Tagebau und das Kraftwerk war lange Zeit der herausragende Arbeitgeber nicht nur der hiesigen Einwohner. Andererseits haben sich die Einwohner – insbesondere nach der friedlichen Revolution – vehement gegen die Immissionen gewehrt.

Welche Maßnahmen ergreift die Gemeinde, um das kulturelle und industrielle Erbe für kommende Generationen zu bewahren – nicht nur im materiellen, sondern auch im symbolischen Sinn?

Es gilt die Denkmäler zu erhalten. Durch das Heimatmuseum wird die Erinnerung und die Bedeutung des Kulturgutes erhalten. Im Heimatmuseum, das unter dem Dachverband der Domowina e.V. operiert, zeigen die Exponate das Leben und die Gesellschaftsform der Sorben. Die jüngere Generation wird durch bestimmte Veranstaltungen, z.B. Erntefest, Vogelhochzeit, Zapern aktiv in Traditionspflege eingebunden.

Sehen Sie Potenzial für Kulturtourismus in Jänschwalde? Welche Orte sind Ihrer Meinung nach für ein breiteres Publikum sehenswert?

Sehenswert sind sicher die Denkmäler, vertiefend durch einen Besuch in unserem Heimatmuseum. Im Tagebaugelände bieten mehrere Aussichtspunkte beeindruckende Panoramen. Insbesondere auch der Cottbuser „Ostsee“. Hier wird ein ehemaliges Tagebauloch mit Wasser gefüllt, damit es später als touristische Attraktion anbietet. In der Gemeinde Teichland wird ein Hafen entstehen, welcher sich dann auch zu einer besonderen Freizeitattraktion entwickelt. Ähnliches soll auch im Bereich Jänschwalde durch die künstliche Anlage von drei Seen entstehen. Auch hier werden Resttagelöcher zu touristischen Anziehungspunkten entwickelt.

Wie bewerten Sie die bisherige Zusammenarbeit mit der Gemeinde Ilowa im Bereich Kultur und Erbe? Was bringt eine solche Partnerschaft – sowohl für die Institutionen als auch für die Einwohner.

Die Zusammenarbeit mit der Gemeinde Ilowa ist durch die gegenseitige Achtung und Wertschätzung hervorragend. Zu Beginn meiner Tätigkeit als Bürgermeister habe ich mich in etwa wie folgt ausgedrückt: „Europa ist ein Haus und hat viele Zimmer. Ilowa ist ein solches Zimmer, welches ich gerne beziehe.“ Ich ergänze heute dazu: „Die Kultur ist die Einrichtung des Zimmers“. Die gute Partnerschaft ist für beide Partner hilfreich zum gegenseitigen Verständnis der Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. Die Zusammenarbeit hat gerade im kulturellen Bereich sehr gute Früchte getragen. Hierbei ist insbesondere das alle zwei Jahre stattfindende „Jänschwalder Blasmusikfest“, die Treffen der Fotofreunde sowie der Hobbymaler zu nennen. Aus diesen Begegnungen ist es zu einer engen Beziehung gekommen und sicher auch hier und da zu einer persönlichen Freundschaft. Ebenfalls ist nicht zuletzt die Partnerschaft der Senioren beider Kommunen anzuführen.

Burmistrz Jänschwalde, Helmut Badtke, dzieli się swoimi refleksjami na temat dziedzictwa kulturowego i historycznego swojej gminy. Opowiada o znaczeniu pomników wojennych, kościołów oraz roli przemysłowej infrastruktury, która ukształtowała tożsamość lokalnej społeczności.

Czy któryś z zabytków Gminy Jänschwalde jest dla Pana szczególnie ważny – również osobiście? Jakie emocje lub wspomnienia Pan z nim wiąże?

Zabytki Gminy Jänschwalde, szczególnie wojenne pomniki, mają dla mnie szczególne znaczenie emocjonalne. Przypominają o ofiarach bezsensownych wojen, skłaniając do refleksji nad ich tragicznymi konsekwencjami. Kościoły, z kolei, z ich wielowiekową historią, stanowią miejsce zadumy i spokoju. W przeszłości pełniły także rolę schronienia dla osób prześladowanych, które szukały azylu.

Elektrownia i infrastruktura przemysłowa mocno wpisały się w krajobraz gminy. Jak Pan postrzega ich rolę w lokalnej historii i tożsamości mieszkańców?

Kopalnia odkrywkowa i elektrownia odgrywały kluczową rolę w historii naszej gminy, będąc przez długie lata głównym źródłem zatrudnienia, nie tylko dla jej mieszkańców, ale i dla okolicznych regionów. Jednocześnie, szczególnie po pokojowej rewolucji, mieszkańcy zaczęli wyrażać swoje obawy dotyczące wpływu zanieczyszczeń na środowisko.

Jakie działania podejmuje gmina, by zachować dziedzictwo kulturowe i przemysłowe dla przyszłych pokoleń – nie tylko w sensie materialnym, ale i symbolicznym?

Należy dbać o zachowanie pomników. Poprzez działalność muzeum regionalnego utrwalana jest pamięć i znaczenie dziedzictwa kulturowego. W muzeum działającym pod patronatem Stowarzyszenia Domowina, eksponaty pokazują życie i strukturę społeczną Serbołużyczan. Młodsze pokolenie jest angażowane w pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego poprzez różne wydarzenia, np. dożynki, „ptasie wesele”, zapusty.

Czy dostrzega Pan potencjał turystyki kulturowej w Jänschwalde? Jakie miejsca – Pana zdaniem – warto pokazać szerszej publiczności?

Z pewnością warto obejrzenia są pomniki, a pełniejsze zrozumienie ich znaczenia daje wizyta w naszym muzeum regionalnym. Na terenach pokopalnianych warto odwiedzić różne punkty widokowe, szczególnie Cottbuser Ostsee. Wyrobisko po kopalni odkrywkowej jest wypełniane wodą, aby w przyszłości stać się atrakcją turystyczną. W gminie Teichland powstanie port, który również przyciągnie turystów. Podobne plany istnieją w rejonie Jänschwalde, gdzie utworzone zostaną trzy sztuczne jeziora. Pozostałe doły pokopalniane zostaną przekształcone w atrakcje turystyczne.

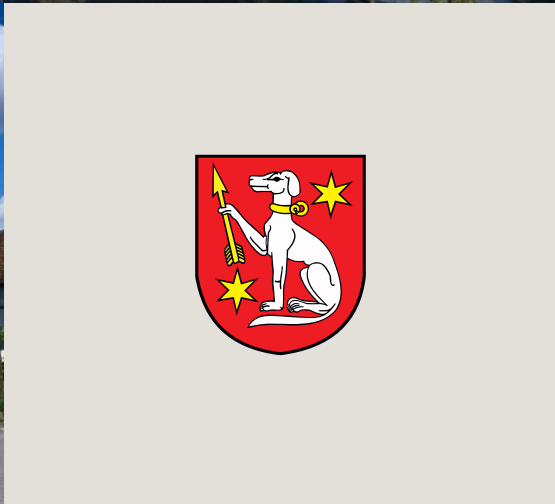
Jak Pan ocenia dotychczasową współpracę z Gminą Iłowa w zakresie kultury i dziedzictwa? Co daje takie partnerstwo – zarówno instytucjom, jak i mieszkańcom?

Relacje z Gminą Iłowa opierają się na wzajemnym szacunku i uznaniu, a jej efekty są doskonałe. Na początku mojej pracy jako burmistrz ująłem to w słowach: „Europa jest domem i ma wiele pokoi. Iłowa jest jednym z takich pokoi, do którego chętnie wchodzę”. Dziś dodaję: „Kultura jest wyposażeniem tego pokoju”. Dobre partnerstwo sprzyja wzajemnemu zrozumieniu przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, co jest niezwykle cenne dla obu stron. Współpraca przyniosła znakomite rezultaty, zwłaszcza w dziedzinie kultury. Na szczególne wyróżnienie zasługują odbywający się co dwa lata Festiwal Orkiestr Dętych w Jänschwalde, spotkania miłośników fotografii oraz malarzy amatorów. Z tych wydarzeń wynikły bliskie relacje, a w niektórych przypadkach także osobiste przyjaźnie. Należy również podkreślić partnerstwo seniorów z obu gmin, które stanowi ważny element tej współpracy.

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa *Die Kirche zum Heiligsten Herzen Jesu*

Kościół jest budowlą barokową, wzniesioną w latach 1720-1725 według projektu Giulia Simonettiego. Późniejsze prace adaptacyjne były prowadzone przez architekta Mertena. To wyjątkowy zabytek sakralny, w którym historia spotyka się ze sztuką. Przy zachodnim wejściu wznosi się wieża z dawnymi dzwonami, a na jej dolnym piętrze znajduje się kaplica chrzcielna. Wnętrze świątyni zdobią kasetonowy sufit i posadzka z czerwonych oraz brązowych cegieł. W ołtarzu głównym zobaczyć można mozaikę przedstawiającą Chrystusa autorstwa Süßmutha z Pieńsk. Szczególną uwagę przyciąga barokowa rzeźba Madonny – dar parafii z Otmuchowa. Na zewnętrznych ścianach zachowały się kamienne tablice nagrobne z XVII i XVIII w. Kościół zachwyca detalami. W tym roku obchodzimy 300-lecie kościoła pw. Chrystusa Króla oraz 80-lecie pracy duszpasterskiej księży misjonarzy św. Wincentego a Paulo.

Die Kirche zum Heiligsten Herzen Jesu wurde in den Jahren 1720 bis 1725 nach Plänen von Giulio Simonetti errichtet und später durch Baumeister Merten verändert. Das Bauwerk gilt als bedeutendes Wahrzeichen, an dem sich Geschichte und Kunst begegnen. Am westlichen Eingang erhebt sich der Turm mit seinen historischen Glocken. Im unteren Geschoss befindet sich die Taufkapelle. Im Inneren fällt der Blick auf eine kunstvoll gearbeitete Kassettendecke sowie auf einen Boden aus roten und braunen Ziegeln. Im Hauptaltar erstrahlt eine Mosaikdarstellung Christi, geschaffen von Süßmuth aus Pieńsk. Nicht weniger eindrucksvoll ist die barocke Madonnenfigur, ein Geschenk der Pfarrei aus Otmuchów. An den Außenmauern sind noch steinerne Grabtafeln aus dem 17. und 18. Jahrhundert erhalten. Die Kirche bietet eine Fülle architektonischer Details. Das Jahr 2025 steht in Łowa im Zeichen zweier geistlicher Jubiläen: der 300. Jahrestag der Kirche Christus König und das 80-jährige segensreiche Wirken der Missionspriester des heiligen Vinzenz von Paul.

Kirche.
 Neue Postkartenquelle (Bruno Hanzig), Görlitz.

Budynek Biblioteki Kultury / Das Gebäude der Kulturbibliothek

To piękny przykład architektury ryglowej (pruski mur) – charakterystycznej dla Dolnego Śląska. Białe ściany przeplatane czarnymi belkami tworzą geometryczny, dekoracyjny wzór. Budynek stanowił część zabudowań folwarcznych i gospodarczych zespołu pałacowego w Łowej. Pełnił funkcję reprezentacyjnej bramy wjazdowej, która prowadziła na teren pałacu i ogrodów. Dziś mieści się tu zmodernizowana łowska biblioteka, kulturalne serce miasteczka. Można do niej trafić, idąc ulicą Żagańską. W środku znajduje się sala multimedialna, cyfrowe archiwum historii Łowej, księgozbiór i pomieszczenia, w których odbywają się spotkania i szkolenia. Wrażenie robi nowoczesny sprzęt – ekrany wielkoformatowe, projektory laserowe, zestaw do wideokonferencji wraz z nagłośnieniem. Wyjątkową atrakcją dostępną dla gości jest prezentacja multimedialna, tzw. mapping 3D, prezentowany na trójwymiarowej makiecie łowskiego pałacu.

Das Gebäude der Kulturbibliothek ist ein gelungenes Beispiel für Fachwerkarchitektur im preußischen Stil, wie sie in Niederschlesien verbreitet ist. Die weißen Gefache und die schwarzen Holzbalken ergeben ein geometrisch-dekoratives Muster. Ursprünglich gehörte das Bauwerk zum Ensemble der Hof- und Wirtschaftsgebäude im Schlosspark von Łowa und diente als repräsentatives Einfahrtstor zum Schloss und seinen Gärten. Heute beherbergt es die modernisierte Bibliothek von Łowa, das kulturelle Herz der Stadt, und liegt an der Żagańska-Straße. Im Inneren bietet die Bibliothek einen Multimedia-Saal, ein digitales Archiv zur Geschichte Łowas, einen umfangreichen Buchbestand sowie Räume für Lesungen und Schulungen. Besonders beeindruckend ist die technische Ausstattung: Großformatige Bildschirme, Laserprojektoren und eine Videokonferenzanlage mit professioneller Beschallung. Ein Highlight für die Besucher ist die 3D-Mapping-Präsentation auf einem dreidimensionalen Modell des Schlosses von Łowa.

HALBAU i/Schl.

Portal

Säulengang

Schloß Halbau i. Schl.

Rosengarten

Japanischer Garten

Kamienice na pl. Wolności / Die Bürgerhäuser am Plac Wolności

Kamienice przy placu Wolności w centrum miasta powstały prawdopodobnie pod koniec XIX lub na początku XX w. Ich architektura to klasyczny przykład zabudowy małomiasteczkowej Dolnych Łużyc i Dolnego Śląska – wysokie dachy, ozdobne szczyty, duże witryny sklepowe i symetryczny układ okien. Parter pełnił funkcje handlowe i usługowe, natomiast wyższe kondygnacje – funkcję mieszkalną. Takie łączenie usług i mieszkań było charakterystyczne dla tego okresu. Kamienice, choć nie są wpisane do rejestru zabytków, mają istotną wartość historyczną. Są częścią historycznego układu urbanistycznego miasta Łowa i znajdują się w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Oznacza to, że podczas remontów należy zachować m.in. detale architektoniczne, kolor elewacji i kształt dachów. Dziś część elewacji jest zniszczona, ale budynki zachowały pierwotny układ. To ważny element dziedzictwa Łowej, który warto przywrócić do świetności i ponownie uczynić wizytówką miasta.

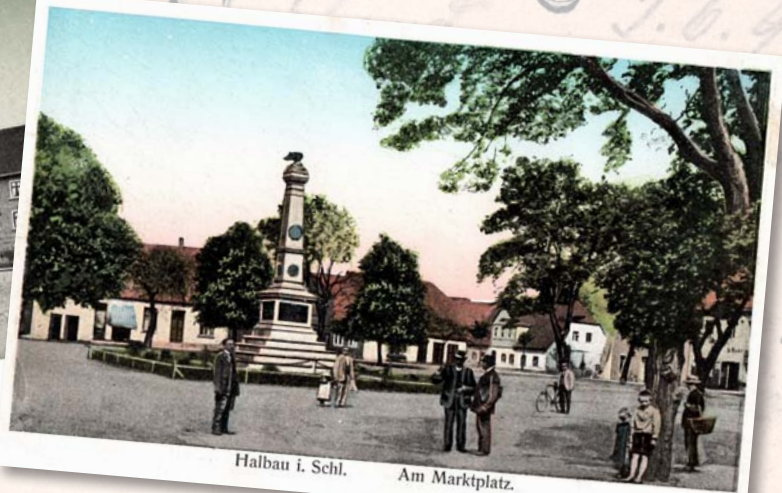
Am Plac Wolności in Łowa, entstanden vermutlich Ende des 19. oder zu Beginn des 20. Jahrhunderts die charakteristischen Bürgerhäuser. Ihre Architektur ist ein klassisches Beispiel für die kleinstädtische Bauweise der Niederlausitz und Niederschlesiens: hohe Dächer, kunstvoll verzierte Giebel, großzügige Schaufenster und ein streng symmetrisches Fensterbild. Im Erdgeschoss herrschte geschäftiges Treiben: Läden und Handwerksbetriebe prägten das Straßenbild, während in den oberen Stockwerken gewohnt wurde. Dieses Miteinander von Handel und Wohnen war typisch für die Zeit. Zwar sind die Häuser nicht im offiziellen Denkmalregister geführt, doch ihr historischer Wert ist unbestritten. Als Teil des gewachsenen Stadtgrundrisses von Łowa sind sie in der Denkmalliste der Woiwodschaft verzeichnet. Das bedeutet: Jede Renovierung muss die charakteristischen Merkmale bewahren – vom Farbton der Fassade über die Dachform. Heute sind manche Fassaden beschädigt, doch der ursprüngliche Grundriss ist bis heute erhalten geblieben. Diese Häuser sind lebendige Zeugnisse der Vergangenheit – ein kulturelles Erbe, das darauf wartet, in neuem Glanz zu erstrahlen.

GRUSS aus Halbau

Halbau. Marktplatz.

Halbau i. Schl. Am Marktplatz.

transrail, Otto Scheel
CORBURG

Rezydencja Janków - Willa Paula Winklera *Residenz Janków - Villa Paul Winkler*

Willa Paula Winklera w Iłowej to jeden z charakterystycznych obiektów w regionie. Należała do niemieckiego fabrykanta Winklera, właściciela tkalni mechanicznej. Był wielkim miłośnikiem kwiatów. W Iłowej wyhodował pierwsze w Europie dale sprowadzone z Ameryki Południowej. Budynek pochodzi z końca XIX w. Wyróżnia się klasyczną formą rezydencji mieszczańskiej z mansardowym dachem, okazałym tarasem kolumnowym i pięknie zdobioną fasadą. Willa obecnie znana jako Rezydencja Janków, otoczona zielenią stuletniego ogrodu, od lat jest miejscem odpoczynku i spotkań. Pełni funkcję hotelu i restauracji, oferując noclegi, salę bankietową i przestrzeń konferencyjną. Dzięki wyjątkowemu klimatowi i stylowym wnętrzom chętnie się ją wybiera na wesela, uroczystości rodzinne i wydarzenia biznesowe. To nie tylko komfortowe miejsce pobytu, lecz także część bogatego dziedzictwa Iłowej – miasta słynącego z pałacu, zabytkowych ogrodów i malowniczych terenów zielonych.

Die Villa Paul Winkler in Iłowa zählt zu den markantesten Bauwerken der Region. Sie gehörte einst dem deutschen Fabrikanten Paul Winkler, dem Besitzer einer mechanischen Weberei. Winkler war ein leidenschaftlicher Blumenliebhaber und züchtete in Iłowa die ersten in Europa aus Südamerika eingeführten Dahlien. Das Gebäude stammt aus dem späten 19. Jahrhundert und besticht durch die klassische Architektur einer bürgerlichen Residenz mit Mansarddach, einer imposanten Säulenterasse sowie einer reich verzierten Fassade. Heute ist die Villa, umgeben von der grünen Kulisse eines über hundert Jahre alten Gartens, als Residenz Janków bekannt. Seit vielen Jahren ist sie ein Ort der Erholung und Begegnung. Sie dient als Hotel und Restaurant und bietet Übernachtungsmöglichkeiten, einen Bankettsaal sowie Konferenzräume. Dank ihres besonderen Ambientes und der st wird sie gerne für Hochzeiten, Familienfeiern und geschäftliche Veranstaltungen gewählt. Dies ist nicht nur ein komfortabler Aufenthaltsort, sondern auch Teil des reichen Erbes von Iłowa – einer Stadt, die für ihr Schloss, ihre historischen Gärten und ihre malerischen Grünflächen bekannt ist.

Halbau i. Schl.

Pałac / Der Palast

By wejść do kompleksu parkowego, trzeba przekroczyć piękną szachulcową bramę. W parku, przez który przepływa rzeka Czarna Mała, uwagę zwraca dwuskrzydłowy pałac zbudowany w epoce renesansu i baroku. Skrzydła pałacu, o zróżnicowanej bryle, formie i wystroju, tworzą kształt zbliżony do litery L. Na przełomie XIX i XX w. budynek został wzbogacony m.in. o wieżę i tarasy. Zmiany zainicjował ówczesny właściciel – hrabia Fryderyk von Hochberg Fürstenstein. Zainspirowany sztuką japońską wprowadził do architektury i wystroju pałacu elementy sztuki orientalnej. Podobnie jak Fryderyk von Promnitz, był wielkim miłośnikiem psów – wybudował dla nich tor wyścigowy i cmentarz z epitafiami. Mimo częściowego zniszczenia i rozgrabienia w czasie II wojny światowej, w pałacu zachowały się m.in. piękne sztukaterie oraz drewniane schody z balustradą. Oglądanie wystroju to prawdziwa uczta nie tylko dla miłośników architektury. Dziś mieści się tu Zespół Szkół Ponadpodstawowych.

Vor dem Zugang zum Schlosspark befindet sich ein architektonisch bemerkenswertes Fachwerktor, das den Eingangsbereich markiert. Hinter dem Tor erstreckt sich der Schlosspark, durchzogen vom Flüsschen Czarna Mała. Im Zentrum des Parks erhebt sich ein zweiflügeliger Palast im Stil der Renaissance und des Barock, dessen architektonische Gestaltung den Blick auf sich zieht. Die beiden unterschiedlich gestalteten Flügel des Palastes fügen sich zu einem Baukörper mit einem Grundriss, der an die Form des Buchstabens L erinnert. Zum Übergang vom 19. zum 20. Jahrhundert wurde das Gebäude baulich erweitert durch eine Turmaufstockung und die Anlage eleganter Terrassen. Die baulichen Erweiterungen des Palastes erfolgten unter der Leitung von Graf Friedrich von Hochberg Fürstenstein. Inspiriert von der japanischen Kunst integrierte er orientalische Elemente in die Architektur und Ausstattung des Palastes. Er teilte auch mit Friedrich von Promnitz die Leidenschaft für Hunde und ließ für seine Vierbeiner eine Rennbahn sowie einen kleinen Friedhof mit Epitaphen anlegen. Trotz der teilweisen Zerstörung und Plünderung im Zweiten Weltkrieg sind im Inneren weiterhin aufwendige Stuckarbeiten und eine hölzerne Treppe mit kunstvoll gearbeiteter Balustrade erhalten geblieben. Heute befindet sich hier Schulverbund weiterführender Schulen.

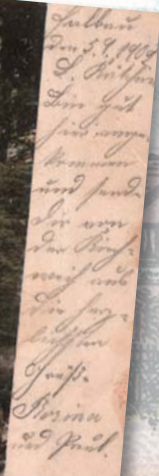

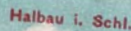
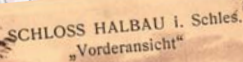
172 184

Schloss
Halbau

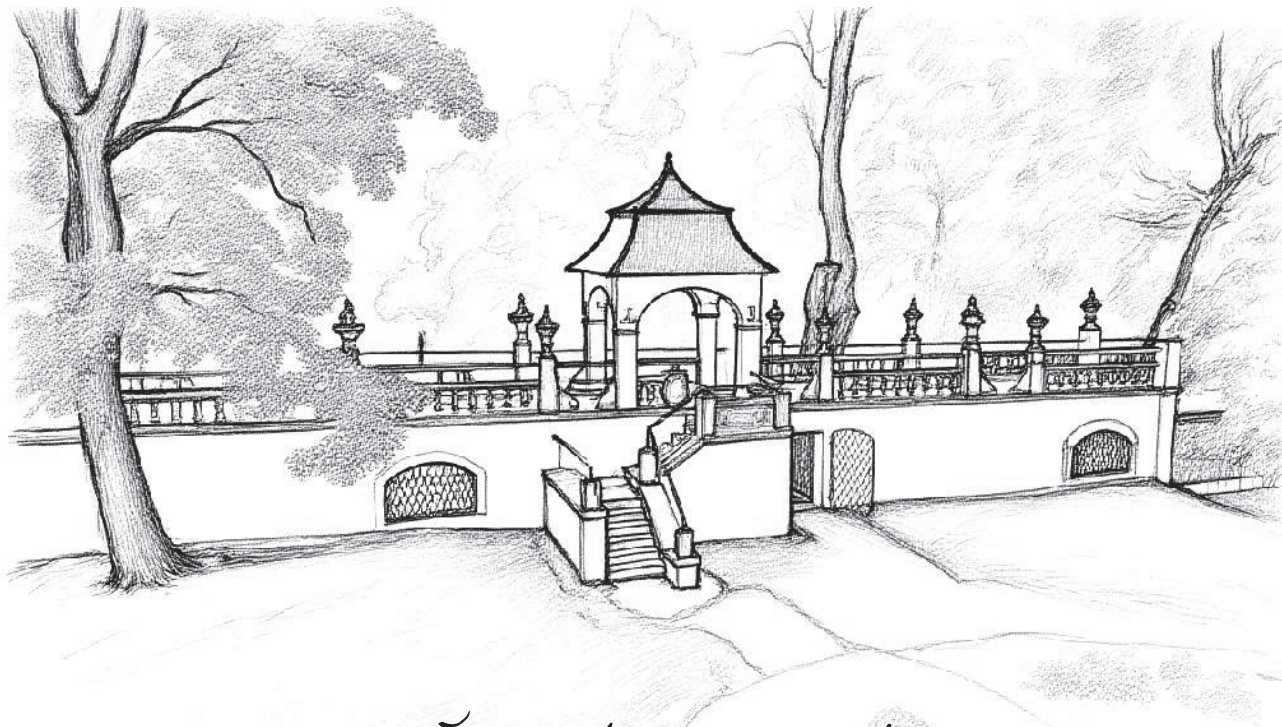

GRUSS aus HALBAU

Schloss mit Japanischem Garten.

Ogrodzenie z bramą przy pałacu *Das Tor mit Verbindungsgang am Palast*

Bardzo charakterystyczny element zespołu pałacowo-parkowego w Łowej. „Łącznik” to ozdobna budowla w formie podwyższonego przejścia-tarasu, która prowadziła z pałacu bezpośrednio do ogrodu i części rekreacyjnej. Takie rozwiązania architektoniczne były popularne w baroku i wczesnym klasycyzmie – miały podkreślać harmonię między rezydencją a otaczającą ją przyrodą. Spacerujących urzeka mur z wieżyczką w kształcie pagody. Podtrzymują ją cztery kolumny. Z obu stron muru rozciągają się ozdobne balustrady wyznaczające granice tego miejsca. Wazony spoczywają na filarach i kształtują tę przestrzeń. Łącznik w Łowej jest jednym z najlepiej zachowanych przykładów tego typu. Obecnie stanowi ważny element kompozycji przestrzennej pałacu i parku. Jest chętnie fotografowany przez turystów, bo z jego tarasu roztacza się piękny widok na zieleń ogrodu.

Ein charakteristisches Element des Schloss- und Parkensembles von Łowa ist der Verbindungsgang, ein kunstvoll gestalteter Verbindungsgang in Form eines erhöhten, terrassenartigen Übergangs. Er verband den Palast direkt mit dem Garten sowie mit einem Bereich für Muße und Erholung. Im Barock und frühen Klassizismus dienten derartige architektonische Lösungen dazu, die Harmonie zwischen der Residenz und der umgebenden Natur zu betonen. Das Türmchen ruht auf vier schlanke Säulen und vermittelt den Besuchern fernöstliche Anklänge. Rechts und links erstrecken sich dekorative Balustraden, die den Bereich fassen und gliedern. Auf den Pfeilern stehen kunstvoll gearbeitete Vasen, die dem Ensemble zusätzliche Eleganz verleihen. Der Verbindungsgang gilt als eines der besterhaltenen Beispiele seiner Art. Heute ist er ein wichtiger Bestandteil der räumlichen Komposition von Schloss und Park – und ein beliebtes Fotomotiv. Vom erhöhten Übergang aus eröffnet sich ein herrlicher Blick auf das satte Grün des Gartens.

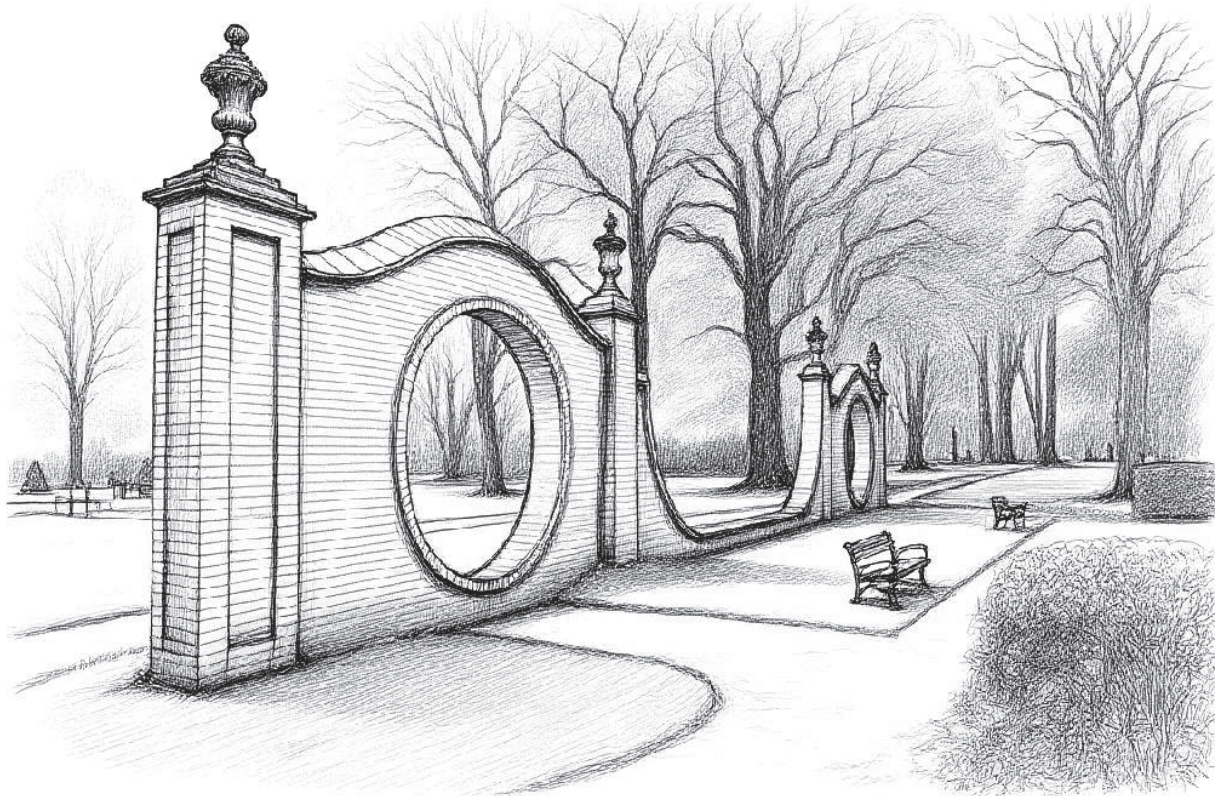

GRUSS aus Halbau
d. d. d. d. 3. 6. 99

Bramy księżycowe w Parku Dworskim *Die Mondtore im Schlosspark*

W ogrodzie chińskim uwagę zwracają bramy księżycowe – dwa ceglane mury z owalnymi i okrągłymi otworami. W górnej części pokryte są dachówką, aby nie zamakały podczas deszczu. Od wschodu i zachodu odgradzają fontannę, która znajduje się w środku. Przekraczając je, dochodzi się do Mostku Miłości z chińską pagodą. Nazwa – bramy księżycowe – wywodzi się od tego, że były one wykorzystywane w nocy, szczególnie podczas pełni księżyca, kiedy odbijały światło, tworząc magiczną atmosferę. Uważano, że bramy te miały także funkcję rytualną lub magiczną, symbolizując przejście do innego, tajemniczego świata.

Im Chinesischen Garten des Schlossparks von Łowa findet man zwei aus Irotem Backstein errichtete Wände mit ovalen und runden Öffnungen, die als Mondtore bezeichnet werden. Die oberen Kanten sind mit Dachziegeln gedeckt und bieten praktischen Regenschutz, während sie zugleich den fernöstlichen Charakter betonen. Die Tore grenzen im Osten und Westen den Bereich um einen zentralen Springbrunnen ab. Durchschreitet man sie, erreicht man direkt den Liebessteg mit seiner chinesischen Pagode. Der Name Mondtore geht auf eine alte Tradition zurück. Bei Vollmond nutzte man sie, weil sich das Licht in den Öffnungen spiegelte und eine besondere Atmosphäre erzeugte. Früher schrieb man den Mondtoren zudem eine rituelle oder magische Funktion zu und betrachtete sie als Übergangssymbol in eine andere, geheimnisvolle Welt.

Brama w ogrodzie japońskim *Das Tor im Japanischen Garten*

Brama w ogrodzie japońskim jest częścią historycznego parku, który był pierwszym ogrodem japońskim w Europie, założonym przez hrabiego Fryderyka von Hochberga. Jego żona, japońska arystokratka Księżniczka Iwa Ōyama, wniosła elementy kultury japońskiej do łłowskiego parku. Brama stoi przy mostku prowadzącym nad strumieniem, w otoczeniu rododendronów i bujnej zieleni. Tworzy malowniczy punkt widokowy i fotograficzny. Jest nie tylko elementem architektonicznym, ale także symbolem bogatej historii i kultury, która łączy Polskę z Japonią. Brama zachowuje symboliczny wymiar przejścia do „innego świata” – ogrodu orientalnego.

Im historischen Park von Łłowa befindet sich das Tor im Japanischen Garten, der als erster seiner Art in Europa gilt und von Graf Friedrich von Hochberg angelegt wurde. Seine Ehefrau, die japanische Aristokratin Prinzessin Iwaōyama, brachte die Ästhetik und Symbolik ihrer Heimat nach Łłowa. Das Tor steht auf einem Steg über einem Bach und ist von Rhododendren sowie weiteren Gehölzen umgeben. Es fungiert als markanter Aussichtspunkt und wird häufig fotografiert. Darüber hinaus symbolisiert das Tor die Verbindung zwischen Polen und Japan und dient als Schwelle in den fernöstlich inspirierten Gartenteil.

Lindenstrasse

Colonial-Porzellan-
Glaswaren-Geschäft
von Gustav Drope

Denkmal

aus HALBAU

Japanisches Tor

Reichspräsident Schloss Ostansicht mit Prominententurm

Säulengang

Lindenstrasse

Kaiser Postamt

Villa v. Scheel

Marktplatz

Kleinkinderschule

Bahnhof

GRUSS AUS
HALBAU i. Schl.

Reichspräsident Schloss Ostansicht mit Prominententurm

Gruss aus Halbau i. Schl.

Säulengang

Bahnhof

Hotel zum Schwan

Reichspräsident Schloss Ostansicht mit Prominententurm

Reichspräsident Schloss Ostansicht mit Prominententurm

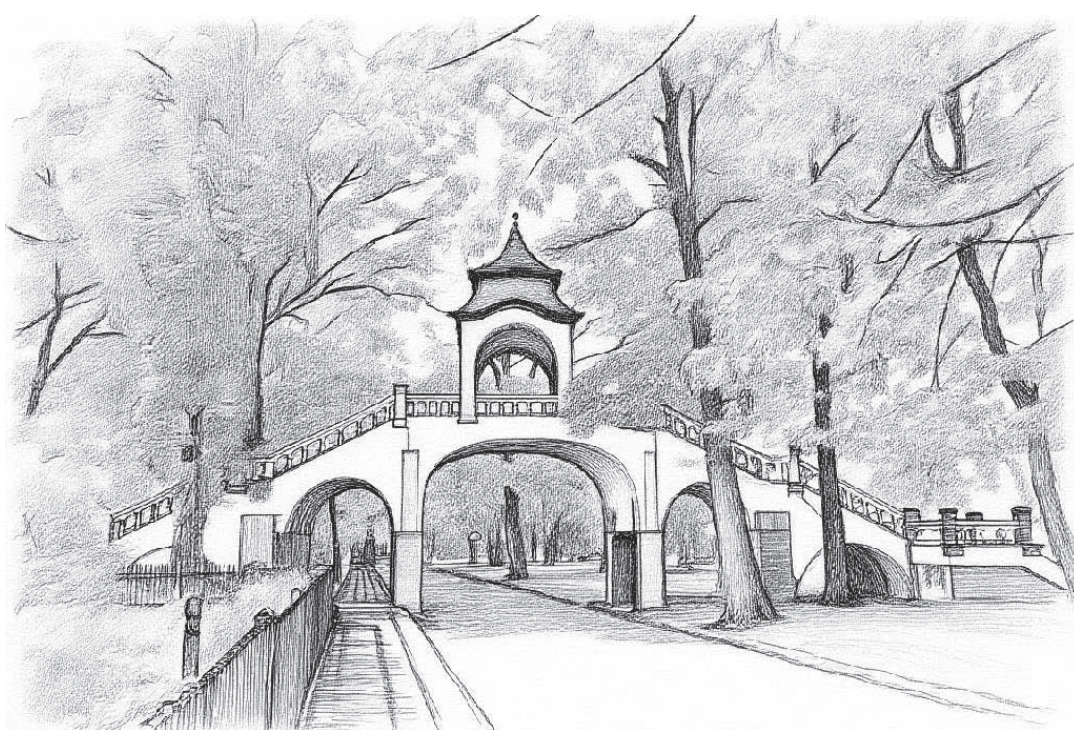

Villa v. Scheel

Reichspräsident Schloss Ostansicht mit Prominententurm

Mostek Miłości w Parku Dworskim / Der Liebesteg im Schlosspark

Po zachodniej stronie pałacu znajduje się ogród chiński. Zajmuje teren od mostku pałacowego po zaaranżowany w formie chińskiej pagody tzw. Mostek Miłości przewieszony nad ul. Ogrodową. Mostek w Łowej jest związany z ciekawą historią z XIX w. Jego powstanie było konsekwencją sporu między hrabią Hochbergiem, właścicielem pobliskiego pałacu, a rodziną przemysłowca Winklera. Konflikt dotyczył granic majątku oraz dostępu do wód i terenów wokół pałacu. Aby zakończyć spór i symbolicznie zaznaczyć swoją władzę nad terenem, Hochberg postanowił wybudować mostek w parku, który stał się wyrazem jego dominacji. Choć pierwotnie miał charakter użytkowy, z biegiem czasu zyskał romantyczny charakter i dziś jako Mostek Miłości przyciąga zakochanych i turystów. Według legendy nazwa może się wiązać z drugą żoną hrabiego, przyłapaną na nim na schadzce z innym mężczyzną.

Westlich des Schlosses Łowa befindet sich der Chinesische Garten. Der Garten erstreckt sich vom Schlosssteg bis zum sogenannten Liebesteg – einem kleinen architektonischen Bauwerk in Form einer chinesischen Pagode, das sich schwungvoll über die ul. Ogrodowa erstreckt. Über den Liebesteg rankt eine spannende Geschichte aus dem 19. Jahrhundert. Der Ursprung des Stegs geht auf einen Konflikt im späten 19. Jahrhundert zurück, als Graf Friedrich von Hochberg, Eigentümer des Schlosses Łowa, und die Industriellenfamilie Winkler, Besitzer des angrenzenden Grundstücks entlang der heutigen ul. Ogrodowa, in einen Streit über die Nutzung der Zufahrtswege gerieten. Zur Beilegung des Konflikts und zur Sicherstellung der Verbindung zwischen den Parkteilen ließ Graf Hochberg den Steg errichten, der ein Ausdruck seiner Dominanz wurde. Ursprünglich als funktionale Verbindung zwischen den Parkbereichen errichtet, wandelte sich der Steg im Laufe der Zeit zu einem beliebten Ort mit romantischer Atmosphäre für Verliebte und Besucher. Der Name des Stegs soll auf die zweite Ehefrau von Graf Hochberg zurückgehen, die dort – der Überlieferung zufolge – bei einem heimlichen Treffen mit einem anderen Mann überrascht worden sein soll.

Ul. Ogrodowa / Die Ogrodowa-Straße

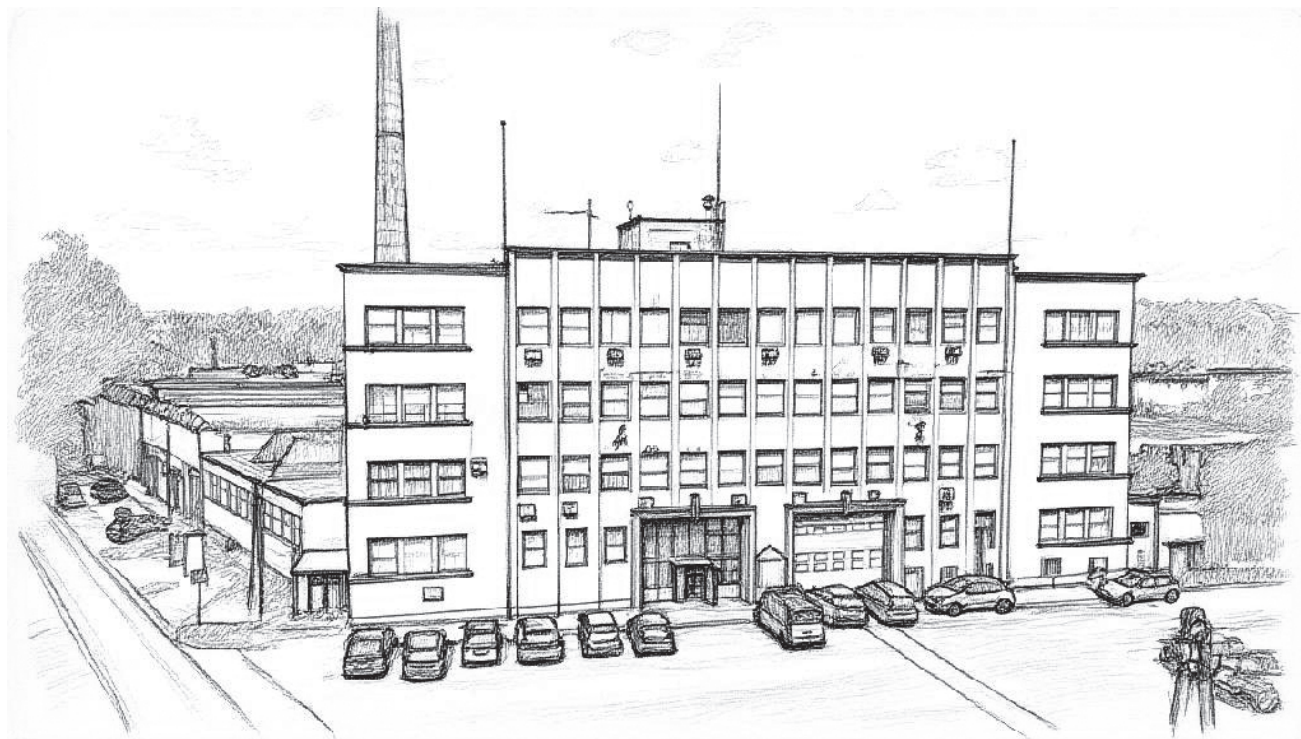
Domy przy ul. Ogrodowej to wyjątkowe przykłady dawnej zabudowy zagrodowej z przełomu XIX i XX w., typowej dla Dolnych Łużyc i Dolnego Śląska. Wzniesione na planie litery L, kryte są charakterystyczną dachówką karpówką. Łączą konstrukcję murowaną i drewnianą – część mieszkalna jest zwykle tynkowana, gospodarcza wykonana z drewna. Uwagę przyciągają powtarzalne detale: ceglany cokół, drewniane okiennice, schody wejściowe i deska okładzina poddasza. Domy te są śladem życia codziennego mieszkańców regionu i tradycji osadnictwa łużyckiego. Choć są własnością prywatną, wpisano je do wojewódzkiej ewidencji zabytków – podlegają więc ochronie konserwatorskiej. Te malownicze budynki tworzą niepowtarzalny klimat ulicy Ogrodowej i są ważnym elementem dziedzictwa Łłowa.

Entlang der Ogrodowa- Straße reihen sich Gebäude, die um die Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert entstanden sind und typische Beispiele der alten Hofbebauung in der Niederlausitz und Niederschlesien darstellen. Die meist in L-Form errichteten Häuser sind an ihren „Biberschwan“-Dachziegeln und der Kombination aus Mauerwerk und Holzbauweise erkennbar. Während der Wohnteil meist verputzt ist, besteht der angebundene Wirtschaftsteil aus Holz. Wiederkehrende Details – von gemauerten Sockeln über hölzerne Fensterläden und Eingangstreppen bis hin zur verschalten Giebelverkleidung im Dachgeschoss – verleihen der Straße ihren unverwechselbaren Rhythmus. Diese Bauwerke sind stille Zeugen des Alltags früherer Generationen und der sorbischen Siedlungskultur. Obwohl sie in Privatbesitz stehen, sind sie in der Woiwodschaftsdenkmalliste verzeichnet und unter Denkmalschutz. Diese malerischen Häuser prägen das einzigartige Ambiente der Ogrodowa-Straße und sind ein bedeutendes Element des kulturellen Erbes von Łłowa.

Zakłady Tkanin Technicznych „Eskord” / Eskord Technische Textilien

Tkalnica mechaniczna Fa. Wilhelm Winkler AG istniała w Iłowej w latach 1842-1945. Jej zabudowania wraz z wyposażeniem posłużyły w okresie powojennym do założenia Zakładów Tkanin Technicznych „Eskord”. Zakłady Tkanin Technicznych zbankrutowały. Obecnie te przestrzenie zajmują magazyny huty szkła Vitrosilicon oraz firma transportowa Intra SA. Ciekawostką jest, że na końcu stacyjnego toru bocznego znajdowała się obrotnica. Obracano na niej wagon pod kątem prostym do toru, a tym samym umożliwiano jego wjazd na bocznicę prowadzącą wprost na teren zakładu. Mechanizm nie dotrwał do naszych czasów. W budynku przedwojennej tkalni Winklera działała winda paciorkowa, inaczej: paternoster. Konstrukcja pochodzi z 1936 r. Bez większych remontów służyła też pracownikom Zakładów Tkanin Technicznych „Eskord”, które zostały zamknięte 30 lat temu. Mimo że mechanizm windy jest w pełni sprawny, wykorzystuje się ją obecnie tylko do transportu towarów i paczek.

Die mechanische Weberei der Wilhelm Winkler AG bildete von 1842 bis 1945 ein bedeutendes Zentrum der Textilproduktion in Iłowa. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden die vorhandenen Gebäude und Maschinen zur Gründung der Technischen Textilwerke Eskord genutzt. In den folgenden Jahren stellten die Werke ihren Betrieb ein, und das Werk musste schließen. Heute dienen die ehemaligen Produktionshallen als Lagerflächen der Glashütte Vitrosilicon sowie der Spedition Intra SA. Am Ende des ehemaligen Anschlussgleises zur Bahnstation befand sich einst eine Drehscheibe, mit der ganze Waggons um 90 Grad gedreht und direkt auf das Werksgeleis geleitet werden konnten. Dieses technische System ist heute nicht mehr erhalten. Im Gebäude der Vorkriegsweberei Winkler existiert jedoch noch ein Relikt aus dem Jahr 1936: ein Paternosteraufzug. Er wurde ohne wesentliche Modernisierungen jahrzehntelang von den Mitarbeitern der Eskord-Werke genutzt, die vor 30 Jahren stillgelegt wurden. Auch heute transportiert der voll funktionsfähige Mechanismus Waren und Pakete.

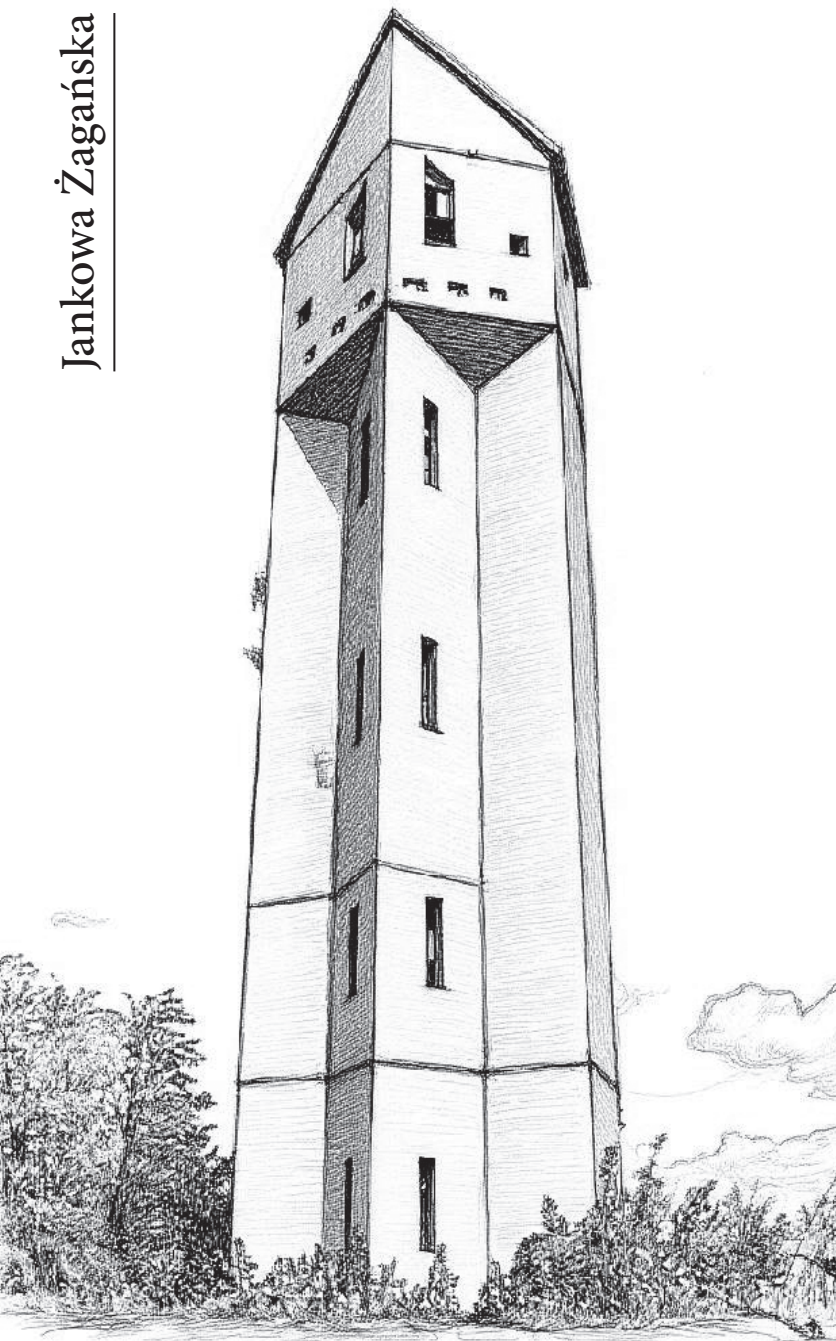

Colonial-Port
Glaswaren-Ge
ver Gustavs

Denkmal

Wieża ciśnień / Der Wasserturm

Jankowa Żagańska może się poszczycić wyjątkowym zabytkiem techniki – ekspresjonistyczną wieżą ciśnień z 1922 r., wzniesioną z czerwonej cegły według projektu Otto Bartninga, współtwórcy Bauhausu i współpracownika Waltera Gropiusa. Pięciopiętrowa sylwetka, oparta na planie wieloboku, smukleje ku górze, a wąskie pionowe okna nadają jej dynamiczny charakter. To jedyna w Polsce realizacja tego wybitnego architekta i zarazem jedna z jego najważniejszych prac, uznawana za ikonę europejskiego ekspresjonizmu. Wieża to skarb na skalę europejską. Zdjęcia i rysunki znajdziemy w najważniejszych przedwojennych wydawnictwach prezentujących najlepsze przykłady projektowania w architekturze. Pierwotnie obsługiwała cegielnię, dziś malowniczo góruje nad okolicą i pozostaje bezcennym świadectwem awangardowej architektury XX w. To prawdziwe szczęście, że przetrwała do dziś.

Jankowa Żagańska ist ein Ort, der ein wahres architektonisches Juwel birgt. Hier erhebt sich stolz ein expressionistischer Wasserturm aus dem Jahr 1922, errichtet aus rotem Backstein, entworfen vom berühmten Otto Bartning – Mitbegründer des Bauhauses und engem Mitarbeiter von Walter Gropius. Die Umrisse eines fünfgeschossigen Gebäudes, dessen auf einem polygonalen Fundament errichteter Turm sich nach oben verjüngt, wirkt durch seine schmalen, senkrechten Fenster besonders dynamisch. Dies ist das einzige Bauwerk Otto Bartnings in ganz Polen. Es zählt zu seinen seiner bedeutendsten Arbeiten und gilt als Ikone des europäischen Expressionismus. Der Turm selbst ist ein Schatz von europäischem Rang. Kein Wunder, dass dieses Bauwerk in den bedeutendsten Architekturpublikationen der Vorkriegszeit mit Fotografien und Zeichnungen dokumentiert wurde. Ursprünglich diente der Turm der Wasserversorgung einer nahegelegenen Ziegelei. Heute erhebt er sich malerisch über die Landschaft und wirkt als stiller Zeuge der avantgardistischen Architektur des 20. Jahrhunderts.

Kościół pw. św. Bartłomieja / Die Kirche des hl. Bartholomäus

Zabytkowy kościół św. Bartłomieja, o średniowiecznych korzeniach, kryje cenne dzieła sztuki sakralnej. Obecny kształt, wzniesiony w 1505 r. przez mistrzów murarskich z Żagania, zachwyca gotycką bryłą i sieciowym sklepieniem. Znajduje się tu pomnik nagrobny właścicieli wsi – Christopa i Heleny von Schöllendorfów (ok. 1600 r.) oraz renesansowa płyta nagrobna Heinricha von Schöllendorfa. Walorem świątyni jest także dzwon z 1586 r., ozdobiony pięknym, renesansowym ornamentem oraz wizerunkiem Matki Bożej. W wystroju kościoła dostrzegalne są wpływy renesansu i baroku. Najcenniejszym zabytkiem jest zdekompletowany późnogotycki tryptyk, świadectwo śląskiej sztuki przełomu XV i XVI w. W pobliżu świątyni znajduje się zabytkowa kaplica z późnorenesansowym portalem z 1624 r. Budynek kościoła jest murowany z kamienia polnego, z wyjątkiem ceglanej wieży i otynkowany. Od strony północnej przylegają dwie kaplice. Podłużne okna w półkołu nawy głównej doświetlają wnętrze świątyni.

Das in seiner gegenwärtigen Form 1505 errichtete Gotteshaus wurzelt im Mittelalter und birgt wahre Kostbarkeiten sakraler Kunst und zeugt bis heute von ihrem gotischen Erscheinungsbild und eindrucksvollen Netzgewölbe. Im Inneren befinden sich das Grabdenkmal der Dorfbesitzer Christoph und Helena von Schöllendorf (um 1600) sowie die Renaissance-Grabplatte von Heinrich von Schöllendorf. Besonders wertvoll ist die Glocke aus dem Jahr 1586, deren feine Renaissanceornamente und das Bildnis der Muttergottes bis heute ihre sakrale Schönheit bewahren. Der Kirchenraum spiegelt in seinen Details die Einflüsse verschiedener Epochen wider – von der Renaissance bis zum Barock. Das kostbarste Kunstwerk stellt ein unvollständig erhaltener spätgotischer Flügelaltar dar – ein stiller Zeuge schlesischer Kunst an der Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert. Nur wenige Schritte entfernt befindet sich eine historische Kapelle mit einem prachtvollen Spätrenaissanceportal aus dem Jahr 1624. Das Kirchengebäude wurde aus Feldstein errichtet; die Turmspitze besteht aus verputztem Backstein. An der Nordseite schließen sich zwei Kapellen an; halbrunde Fenster lassen sanftes Licht ins Kirchenschiff strömen.

Superintendententhaus
mit Kirche.

Ansicht v. Cunau Kr. Sagan.

Kirche von Blöbelhaus

Groß aus Cunau

Schule mit Wohnhaus

Blöbels Villa

CUNAU
Kr. Sagan.

GRUSS aus
Cunau.

Kirche

Schule

Blöbels Villa

Geschäftshaus d. Firma Adolf Wolf

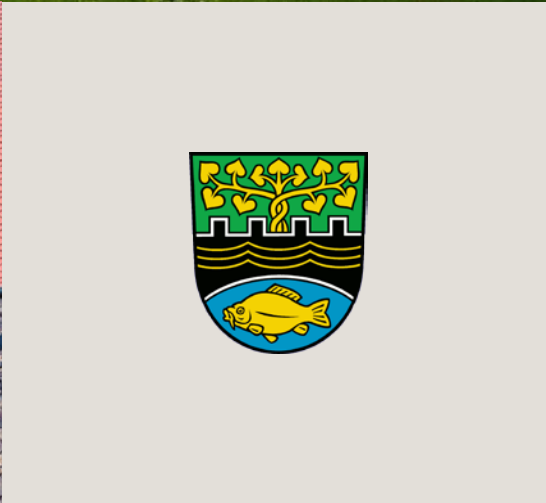
Gasthof A. Gnensch

Gruss aus
Cunau

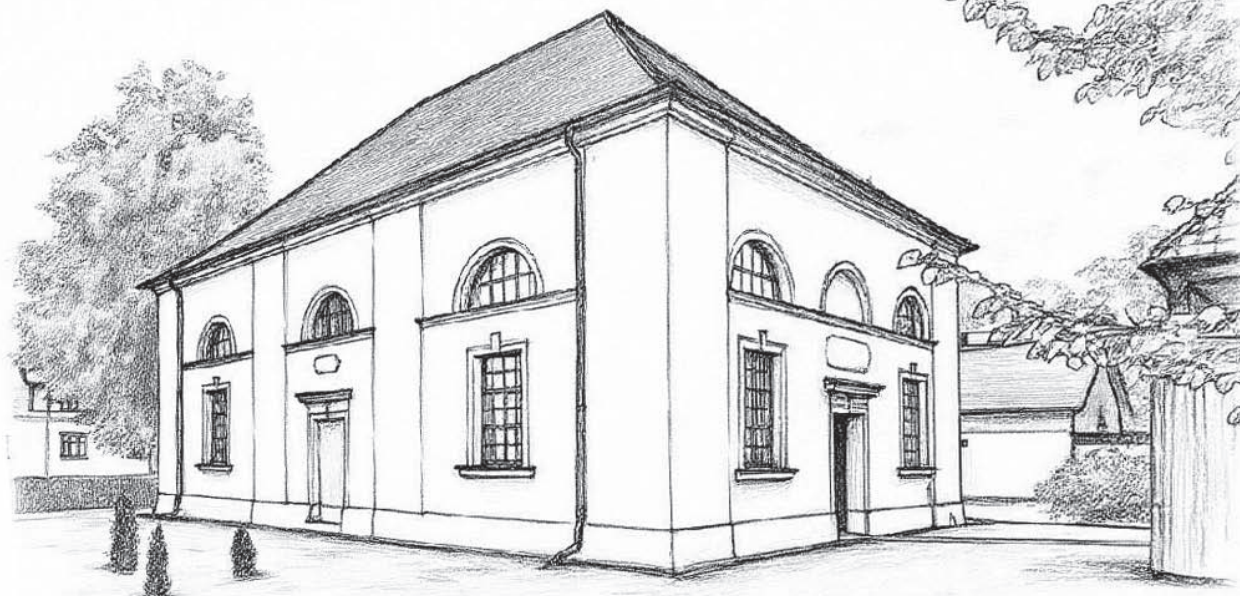

Dorfkirche / Kościół

Dorfkirche erbaut 1806-08. Ziegelbau auf rechteckigem Grundriss mit Walmdach. Westlich vor der Kirche freistehender Glockenstuhl Auf quadratischem Grundriss, Holz, unten Verbrettert, im oberen Bereich offen, mit Pyramidendach. Im Kircheninnern glatt verputzte Wände mit hellem Anstrich, geputzte Flachdecke auf 2 Unterzügen, Estrichboden. Dreiseitige Emporen. Die Unterzüge der Decke ruhen auf den bis zur Decke geführten quadratischen, leicht gebrauchten und geschossweise gegliederten Holzstürzen der Emporen. Die Emporen mit geschlossener hölzerner Brüstung, die Empore an der Südseite bis zur Ostwand durchgehend, an der Nordseite etwas kürzer; in der Nordwest- und der Südwestecke jeweils eine einfache Treppe. Gestühl in 2 Blöcken, unterbrochen durch einen Quergang zwischen den seitlichen Türen, sowie seitlich des weit in den Kirchenraum vorgerückten Altars.

Kościół wybudowany w latach 1806-1808. Budowla murowana na planie prostokąta, z dachem czterosпадowym. Na zachód od kościoła znajduje się wolno stojąca dzwonnica na planie kwadratu, wykonana z drewna; w dolnej części obita deskami, w górnej otwarta, zwieńczona dachem piramidalnym. We wnętrzu znajdują się gładko otynkowane i jasno pomalowane ściany, płaski strop tynkowany wsparty na dwóch belkach nośnych oraz posadzka z jastrychu. Empory biegną wzdłuż trzech ścian kościoła. Belki stropowe spoczywają na czworokątnych, lekko wybrzuszonych i piętrowo profilowanych drewnianych słupach empor, które sięgają aż do sufitu. Empory mają pełne, drewniane balustrady; empora po stronie południowej biegnie aż do ściany wschodniej, po stronie północnej jest nieco krótsza. W narożnikach północno-zachodnim i południowo-zachodnim znajdują się proste schody. Ławki ustawione są w dwóch blokach, rozdzielonych przejściem poprzecznym pomiędzy bocznymi drzwiami oraz po bokach ołtarza wysuniętego w głąb nawy.

Wasserkraftwerk *Elektrownia wodna*

Das Neisse Wasserkraftwerk östlich der Ortslage wurde von 1927 bis 1929 errichtet. Auftraggeber war die Niederlausitzer Überlandzentrale GmbH, Calau. Den Entwurf für das Betriebsgebäude, der von einem namentlich nicht bekannten Berliner Architekten stammt, führte die Bau und Industrie-gesellschaft mbH, Cottbus aus. Den Wehrbau übernahm die Firma Wasserkraft GmbH, Breslau. Das Wasserkraftwerk ein in Ost-West-Richtung aufgeführter Bau, bestehend aus einer hohen Maschinenhalle aus dunkel, bunten Klinkern mit Walmdach und 2 kleinen Funktionsbedingten Anbauten sowie einem schlanken, Im oberen Teil abgestuften Turm.

Elektrownia wodna na Nysie, położona na wschód od miejscowości, została zbudowana w latach 1927-1929. Zlece-niodawcą była firma Niederlausitzer Überlandzentrale GmbH z Calau. Projekt budynku technicznego, autorstwa nieznanego berlińskiego architekta, zrealizowała firma Bau und Industrie-gesellschaft mbH z Cottbus. Budowę jazu podjęła się firma Was-serkraft GmbH z Wrocławia. Elektrownia wodna to budowla o orientacji wschód-zachód. Składa się z wysokiej hali maszyno-wej z ciemnej kolorowej cegły klinkierowej, z czterospadowym dachem oraz dwóch małych dobudówek oraz smukłej, schodko-wą wieżą w górnej części.

Wasserkraftwerk Grieben
Ist. Silkeberg Tel. 03641 2004120

Blitzschutz- und Erdungsanlagen
Bauklimagerei in Grieben, Tel. 03641
Blitzschutz, Erdungs- u. Lüftungssysteme
Elektronikstationen, Kabinenbau

Wasserkraftwerk Grieben
Blitzschutz, Erdungs- u. Lüftungssysteme
Elektronikstationen, Kabinenbau

Dorfkirche / Kościół

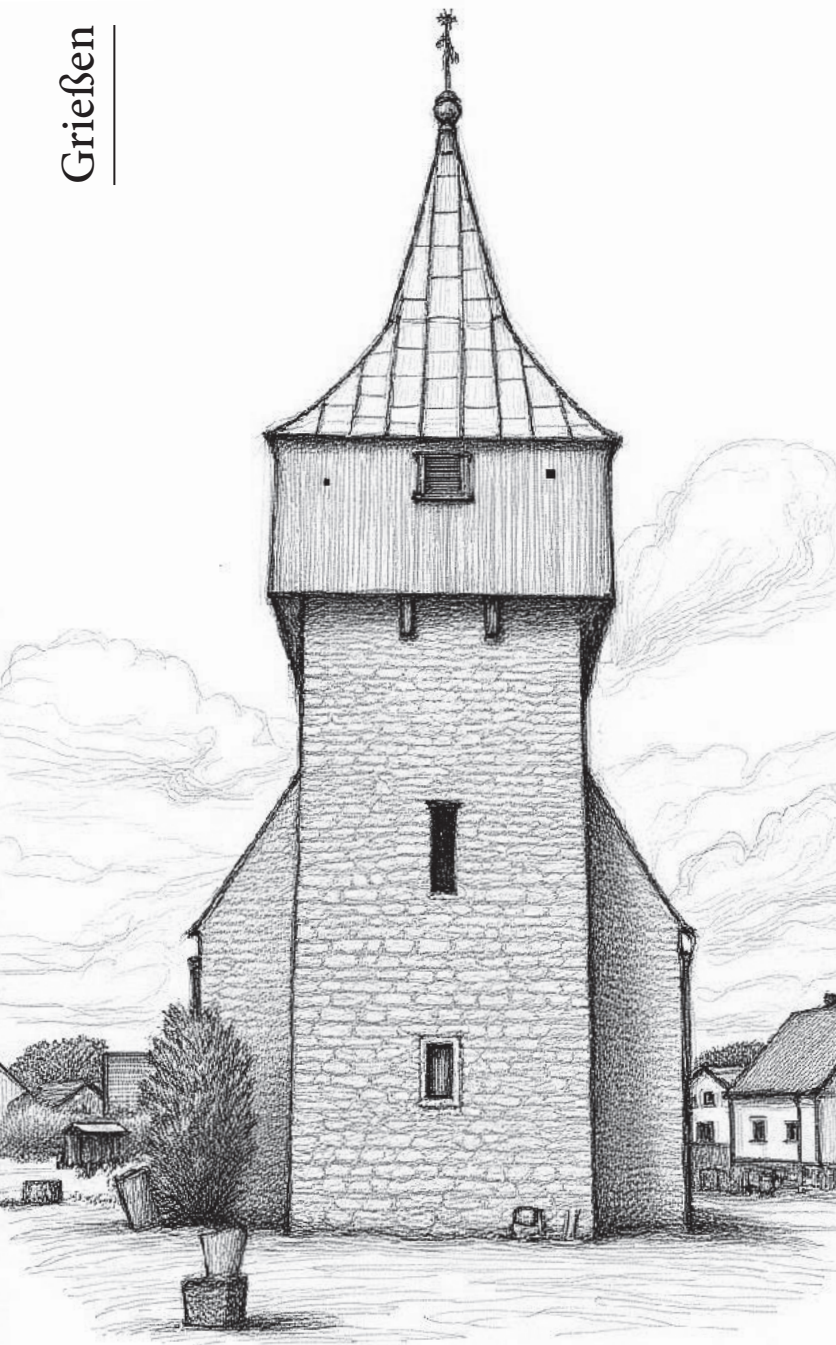
Die Kirche wurde 1827 fertiggestellt als Ersatz für die Kirche des 18. Jahrhunderts. Seitdem erfolgten wiederholt Instandsetzungsarbeiten zuletzt in den neunzehnhundertneunziger Jahren. Doch blieb sie im Wesentlichen unverändert. Die Kirche steht am nördlichen Ende des Angers auf dem ehemaligen Friedhof. Bereits 1652 wird eine Kirche in Drewitz erwähnt. Sie ist die Tochterkirche von Jänschwalde Ortsteil Dorf.

Wybudowano go w 1827 r. w miejsce świątyni z XVIII w. Od tamtej pory wielokrotnie remontowany, ostatnio w latach 90. XX wieku. W swojej zasadniczej formie kościół pozostał jednak niezmieniony. Znajduje się na północnym krańcu placu wiejskiego, na dawnym cmentarzu. Już w 1652 r. wspomniano o istnieniu kościoła w Drewitz. Jest to kościół filialny świątyni w Jänschwalde.

Dorfkirche / Kościół

Die Kirche liegt leicht erhöht auf dem Friedhof, etwa in der Mitte des Angers. Ungewöhnlich ist die Ausrichtung nach Nordosten. Der Friedhof ist von einer Mauer beziehungsweise einem Zaun umschlossen. Entstehung: Mittelalterlich, wahrscheinlich 14 / 15 Jahrhundert. Es handelt sich um einen rechteckigen Feldsteinbau mit Satteldach und mächtigem Turm im Südwesten. An der südöstlichen Längsseite 2 Eingänge und 3 Fenster; die beiden niedrigen Eingänge spitzbogig. Mit qualitätvollen Feldsteinbögen. Die Form erinnert an eine Wehrkirche; Ob die Kirche einmal diese Funktion erfüllte, ist nicht bekannt. Die Kirche bildet den Mittelpunkt des Dorfes, dessen Bild insbesondere durch den charakteristischen Turm geprägt wird.

Kościół położony jest na niewielkim wzniesieniu na cmentarzu, mniej więcej na środku wiejskiego placu. Nietypowa jest orientacja budowli na północny wschód. Cmentarz otoczony jest murem i ogrodzeniem. Powstał w okresie średniowiecza, prawdopodobnie w XIV lub XV w. Jest to prostokątna budowla z kamienia polnego, z dachem dwuspadowym i masywną wieżą w części południowo-zachodniej. Po południowo-wschodniej stronie znajdują się dwa niskie wejścia ostrołukowe, z kunsztownymi łukami z kamienia polnego, a także i trzy okna. Forma budowli przypomina kościół obronny; nie wiadomo jednak, czy kiedykolwiek pełnił on taką funkcję. Kościół stanowi centrum wsi, której charakterystyczny wygląd w dużej mierze kształtuje masywna wieża kościelna.

Kriegerdenkmal *Pomnik poległych*

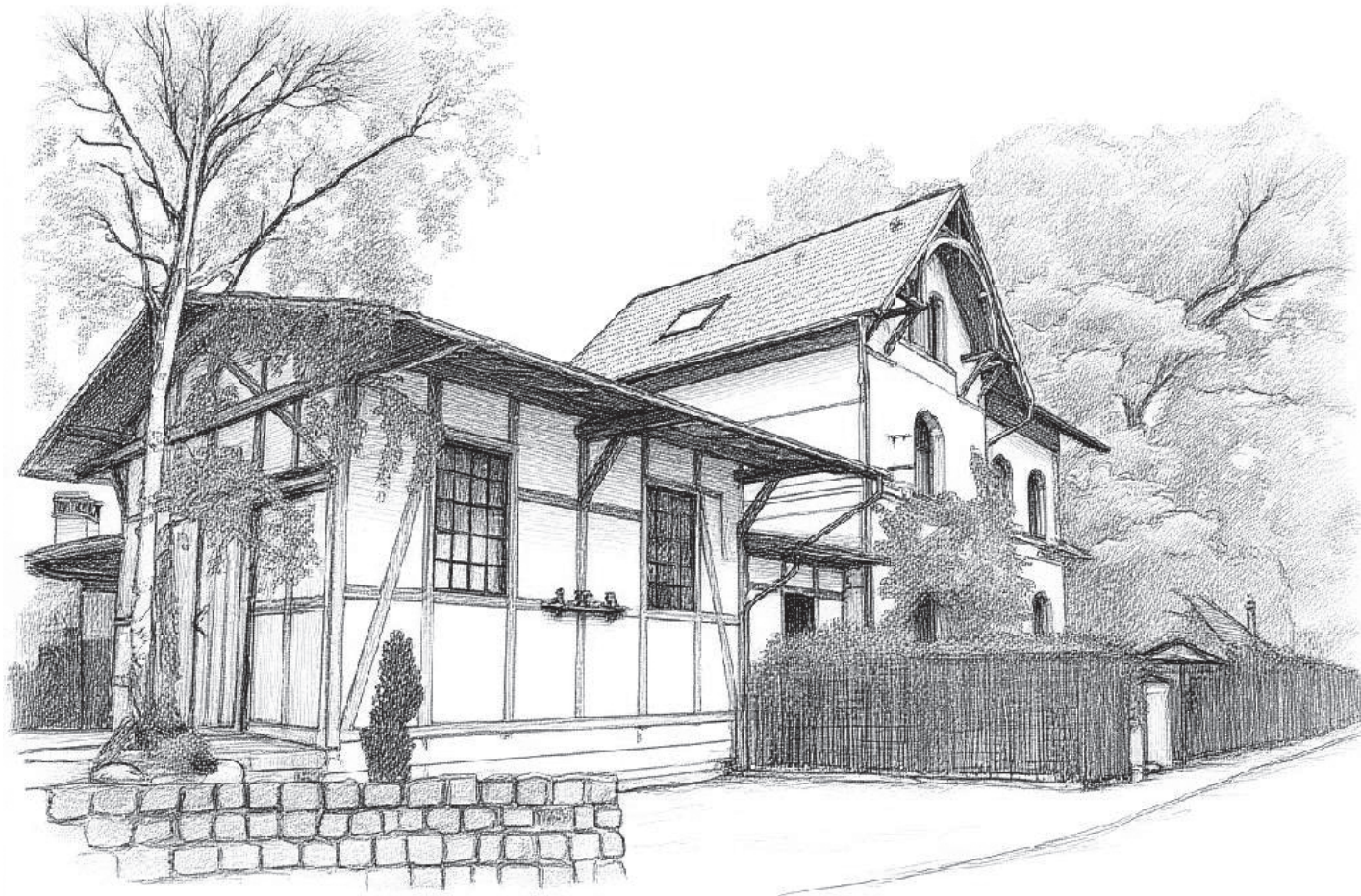
Das Kriegerdenkmal wurde am. 16 Mai 1926. Auf dem Friedhof Östlich der Dorfkirche dicht am Rand der damaligen Dorfstraße eingeweiht. Dreistufige Treppenanlage und hoher rechteckiger Aufbau aus Feldsteinen.

Pomnik został uroczystie odsłonięty 16 maja 1926 r. na cmentarzu, na wschód od kościoła wiejskiego, tuż przy ówczesnej drodze wiejskiej. Składa się z trójstopniowych schodów i wysokiego, prostokątnego cokołu z kamienia polnego.

Bahnhof / Dworzec kolejowy

Vermutlich 1903 oder 1904 als Teil der eingleisigen, am 1.6.1904 eröffneten Nebenbahn Guben-Forst. Auftraggeber und Betreiber waren die preußischen Staatseisenbahnen. Die Nebenbahn entlang der Neiße, stellte die Anbindung an die Hauptstrecken. Berlin strich Breslau Und Leipzig strich Breslau her. Bis in den 1960er Jahre war die Verbindung für den regionalen Personenverkehr und die Sicherung der Oder-Neiße-Grenze militärisch bedeutsam.

Prawdopodobnie wybudowany w latach 1903-1904 jako część jednotorowej linii lokalnej Guben-Forst, otwartej 1 czerwca 1904 r. Zleciennodawcą i operatorem były Pruskie Koleje Państwowe. Linia lokalna wzdłuż Nysy łączyła się z głównymi trasami Berlin-Wrocław i Lipsk-Wrocław. Jeszcze do lat 60. XX wieku połączenie to miało znaczenie zarówno dla regionalnego ruchu pasażerskiego, jak i militarne – w związku z ochroną granicy na Odrze i Nysie.

Gressen
The Greenhouse
(1871-1872)

Wydawca: Urząd Miejski w Iłowej | ul. Żeromskiego 27 | 68-120 Iłowa
tel. 68 368 14 00 | e-mail: ilowa@ilowa.pl | www.ilowa.pl

Koncepcja i realizacja: Smartlink Sp. z o.o. | www.smartlink.pl

Projekt graficzny i skład: Maciej Pachowicz

Zdjęcia: Marcin Jodłowski

Tłumaczenie tekstów: Romualda Mitek